

Особливості вираження стилістичними засобами риторично-дискурсивних практик Гіларі Клінтон

О. Г. Савчук, Н. М. Марченко

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

м. Переяслав-Хмельницький, Україна

Corresponding author. E-mail: helga_savchuk@i.ua, 1marchenko_n@ukr.net

Paper received 30.03.19; Accepted for publication 11.04.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2019-195VII59-14>

Анотація. У статті здійснено аналіз особливостей функціонування стилістичних засобів, покликаних інтенсифікувати дієвість виголошуваних ідей у промовах Гіларі Клінтон у період підготовки та під час президентської виборчої кампанії. Дослідження дозволило з'ясувати типові образні та синтактико-стилістичні засоби, до переліку яких належать метафори, синтаксичні повтори, паралелізм, анафора, риторичні питання і спонукальні конструкції. Розкрито їхню роль у формуванні та поглибленні позитивного образу жінки-кандидата у президенти.

Ключові слова: політичний дискурс, стилістичні засоби, метафора, промова жінки-політика, комунікативна ситуація

Вступ. Активне студіювання різних жанрів політичної комунікації досить переконливо засвідчують існування властивих їй специфічних рис, розмаїття чого виявляється у відкритості, простоті й образності мовленнєвих якостей [1, с. 248].

Короткий огляд публікацій по темі. Сучасний етап розвитку політично зорієнтованих досліджень характеризується трьома магістральними напрямками, які охоплюють риторичний як частини розробки традиційних уявлень про риторичну та її функціонування у сфері політичної комунікації (М. Осборн, Р. Карпентер); когнітивний, який зосереджено на аналізі ментальних процесів обробки та передачі представлених у різних типах промов інформації (А.П. Чудінов, О.С. Іссерс, Ю.М. Караулов); дискурсивний, сфера якого представлена дослідженнями засобів до яких вдається влада для забезпечення високої ефективності здійснення своїх ключових функцій (Н.В. Петлюченко, Л.Л. Славова).

У контексті зазначених напрямів чисельні дослідження особливостей сфери політичного дискурсу характеризуються міждисциплінарністю та рясніють властивою їй різноаспектною проблематикою, яка охоплює конфліктність агональної сфери. Тут увага приділяється вивченню експресивних мовних засобів, аналізу жанрів та ідіостилей політичних діячів, окремих мовних рівнів політичної мови тощо. Поруч із цим, особлива увага відводиться специфіці мовлення політичних лідерів і в контексті здійснюваної ними вербальної і невербальної комунікації [див. напр., 4].

З огляду на це, **мета** вбачається в аналізі найбільш використовуваних Гіларі Клінтон різнорівневих стилістичних засобів для інтенсифікації змісту повідомлення з точки зору їхньої ефективності у підсиленні іміджу жінки-кандидата у президенти.

Матеріалом статті слугували тексти промов американської жінки-політика виголошені у період підготовки та під час президентської виборчої кампанії.

Результати і їх обговорення. Цілком очевидним є факт того, що з поміж чисельних мовних засобів здатних забезпечувати політичну риторичну необхідним рівнем виразності, під якою розуміється «властивість повідомлення, або його окремої частини привертати до себе увагу і запам'ятовуватися» [5, с. 86], що є одночасно і ціллю, і засобом дискурсивної діяльності,

до найбільш дієвих засобів формування політичної картини світу, власне як і втілення прагнень мовця, є метафора. Сам термін (з грецької «перенесення»), витoki якого беруть свій початок у працях Аристотеля, пов'язуваний з мистецтвом наслідування життя, за своєю сутністю вважався словом або висловленням вживаним у переносному значенні, в основі якого знаходиться порівняння неназваного предмету чи явища з якимось іншим на підставі їхньої загальної ознаки [2]. Сучасне розуміння терміну, зокрема за визначенням Київської стилістичної школи [3, с. 173], є одиницею якості з сукупності фігур заміщення з властивою їй вторинною номінацією, що ґрунтується на схожості, спільності (справжньої чи удаваної) об'єкта номінації з тим об'єктом, назва якого переноситься на об'єкт номінації.

Власне, метафора характеризується особливою здатністю до створення певного світоглядного образу, тобто того на що і зосереджено дискурсивну діяльність політика – створити власний позитивний образ, переконати слухача, здобути електоральні переваги тощо. Розглянемо типовий приклад функціонування метафори у промові Г. Клінтон як ефективного засобу вираження: *We heard the man from Hope, Bill Clinton. And the man of Hope, Barack Obama. America is stronger because of President Obama's leadership, and I'm better because of his friendship* [7]. У наведеному прикладі, за посередництва метафори, Гіларі створює позитивно-оптимістичну картину світу за вектором від колишнього очільника держави до нинішнього. При цьому у фінальній частині фрагменту вона екстраполює їхні здобутки на саму себе як наступника та продовжувача початого попередниками соціального курсу позитивних перетворень.

Подібне спостерігається також і в ряді інших фрагментів, наприклад, *I want to thank... To Barack and Michelle Obama, our country owes you an enormous debt of gratitude. We thank you for your graceful, determined leadership that has meant so much to so many Americans and people across the world* [8]. Тут, як бачимо, Гіларі Клінтон висуває опосередковану низкою епітетів та метафори (*an enormous debt of gratitude; graceful, determined leadership*) тезу про значущість вкладу попереднього президента в розбудову добробуту в масштабах не лише власної країни, але і загальносвітовому,

відзначаючи майстерне управління державою через неабияку витонченість політичних маневрів. Застосований мовленнєвий акт подяки закладає підґрунтя для подальшого підвищення самопрезентаційного потенціалу промови.

Це дає підстави стверджувати про властиве Г. Клінтон формування власного образу успішного політичного діяча через акцентуацію приналежності до партії з ефективними очільниками держави, здатними запроваджувати дієві політичні платформи й обстоювати загальнонаціональні цінності.

Цікавим видається і спосіб єднання аудиторії через акцентуацію на існуючих загрозах, викликаних колишніми невдалими діями на політичному тлі представлено як день розплати, що, поза сумнівом, містить імпліцитний заклик до єднання навколо виголошуваних ідей, наприклад, *America is once again at a moment of reckoning. Powerful forces are threatening to pull us apart* [7]. Функціонування у цьому прикладі персоніфікованої метафори дозволяє мовцю зосередити увагу на складній суспільно-політичній проблемі розколу суспільства або, як це видно з наведеного далі прикладу, його постійній свідомій активній участі у громадському житті: *Our constitutional democracy demands our participation, not just every four years, but all the time* [8].

Інший приклад демонструє загальну тенденцію риторико-дискурсивних практик аналізованої жінки-політика до широкого використання метафор для єднання аудиторії та позиціонування власної діяльності в межах підтримки існуючих цінностей: *Now, I've got to say, there are a lot of friendly faces here in this room; people that I've been privileged to know and to work with. I just want to put you all in a basket of adorables* [11]. Використання у наведеному вище прикладі метафори демонструє застосований Г. Клінтон прийом єднання з аудиторією. Створювана метафорою аура відсилає слухачів до сприйняття мовця як носія сімейних цінностей, що також ототожнюється із загальними прагненням нації до добробуту.

Досить висока метафоризованість промов Г.Клінтон виявляється і у форматі промов з відкритими ознаками агональності як-от передвиборчі дебати, так само і в промовах більш нейтральних комунікативних ситуацій. Так, на перший погляд, досить поширена ситуація виголошення політиком короткої промови під час обіду дозволила аналізованій жінці-політику не лише забезпечити зростання позитивного сприйняття власного образу, але й відтіни на фоні цього недалекість опонента. Наприклад:

People look at the Statue of Liberty and they see a proud symbol of our history as a nation of immigrants, a beacon of hope for people around the world. Donald looks at the Statue of Liberty and sees a «four» [11].

Як це видно з прикладу, майстерне протиставлення власної політичної платформи іміджу Д. Трампа, під час обідньої промови у ході передвиборчої кампанії, здійснюється завдяки двом стилістичним фігурам. Насамперед це відсилання до загальноамериканських цінностей (*a proud symbol of our history as a nation of immigrants*), який створює патріотичне тло для подальшої імплементації метафоризованого протиставлення символу країни з променем надії (*a beacon of*

hope for people around the world). На фоні створюваного зазначеними мовними засобами емоційне наростання знижується різким вказуванням на сприйняття патріотичних цінностей країни як чогось приземленого Дональдом Трампом у заключній частині промови. Ефективність такого прийому інтенсифікується також і використанням антитези протиставлення (*People look at the Statue of Liberty ... Donald looks at the Statue of Liberty*), яка гармонійно поєднує ініціальну та фінальну частину, створюючи ефект драматичної відмінності між двома об'єктами.

Інший фрагмент тієї ж промови демонструє вдале поєднання елементів комічного з експліцитними звинуваченнями. Подібне демонструє такий приклад:

But I ... but I kind of want to just put the information out there, so everybody can draw their own conclusions and you can judge our relative health. My blood pressure is 100/70. His is unbelievably great ... My cholesterol is 189, his is presidential. But Donald really is as healthy as a horse, you know, the one Vladimir Putin rides around on [11].

Як бачимо, інформативний початок фрагменту носить закличний характер покликаний замислитися над відмінностями між двома кандидатами. При цьому найбільш примітним видається насамперед використання лексичних одиниць, що виявляють певні широко розповсюджені фізіологічні показники як-от тиск крові, рівень холестерину на тлі чого використовувани жінкою-політиком епітети *unbelievably great* і *presidential*, що акцентують увагу на надмірних амбіціях опонента. Не менш вагомим є також і прямиий натяк на зв'язок з російським президентом представлено порівнянням *as healthy as a horse*, що зрештою завершується метафоричним порівнянням з іронічним натяком на підвладність та зовнішній контроль діяльності Д. Трампа (*the one Vladimir Putin rides around on*).

Одним з найпоширеніших синтактико-стілістичних способів досягнення ефекту виразності є використання фігур додавання, загальна структурна властивість яких полягає у повторенні в мовленнєвому ланцюзі одних і тих самих одиниць плану вираження. Саме ця риса дозволяє політику, застосовуючи різні типи повторів, і створити необхідну картину власної привабливості, і мінімізувати позитивні прояви іміджу опонента. Так, у наступному фрагменті бачимо як цілий параграф звинувачувальної апеляції на рахунок Д. Трампа, його впертості, нездатності на компроміс та небажання визнати власні огріхи, Г. Клінтон щедро наповнює повними паралельними конструкціями, що створюють враження у виборців про опонента як людину для якої у повсякденному житті звичайною річчю є нівелювання встановлених моральних норм та людських цінностей: *...But he never apologizes for anything to anyone. He never apologized to Mr. and Mrs. Khan, the Gold Star family whose son, Captain Khan, died in the line of duty in Iraq. ..He never apologized to the distinguished federal judge who was born in Indiana, but Donald said he couldn't be trusted to be a judge because his parents were, quote, "Mexican." He never apologized to the reporter that he mimicked and mocked on national television and our children were watching. And he never apologized for the racist lie that President Obama was not born in the United States of America* [10].

Вдале комбінування прислівника частотності з негативною семою і дієслова *apologize* підштовхують слухача до висновку про моральну деградацію кандидата Д. Трампа, його неспроможність до поступок чи консенсусу. При цьому імплементація подібних звинувачень забезпечується фразами з апеляцією до етосу (*Captain Khan, died in the line of duty in Iraq; President Obama*) щедро оздоблених епітетами (*distinguished federal judge; racist lie*).

Вочевидь, особливість стилістичного засобу повтору забезпечувати необхідною експресією ключову для політичного дискурсу потребу в звинуваченні та критиці опонента відводить йому місце одного з найчастотніших засобів вираження промов досліджуваної жінки-політика. Його висока рекурентність спостерігається також і на рівні використання окремих лексичних одиниць. Так, Г. Клінтон вдаючись до повтору лексеми *together* підкреслює власне незмінне прагнення до об'єднання прихильників та сподівання на співпрацю у майбутньому наперекір поразці на виборчих перегонках: [...] if we *stand together* and *work together* with respect for our differences, strengthen our convictions, and love for this nation, our best days are still ahead of us. Because, you know, I believe we are *stronger together* and we will *go forward together* [8].

Цілком очевидно, що саме завдяки паралелізму лексико-стилістичних засобів у цьому фрагменті мовцю вдається досягти найвищого рівня втілення пафосу, завдяки чому досягається і необхідний рівень збурення позитивного настрою слухача, і формування бажаного для політика ставлення до свого опонента.

Іншим поширеним мовним засобом вираження, який характеризує особливість ідіостилю американської жінки-політика Г. Клінтон, є різноманітні прояви такого впорядкованого стилістичного засобу як анафора, сутність якої полягає у повторі початкового елементу суміжних відрізків мовлення, завдяки чому висловлювання набуває особливої ритмічності [3, с. 155]. Типовим прикладом може слугувати фрагмент, де Г. Клінтон характеризує свого опонента як людину, що не поважає жінок, дискримінує їхні права, применшує їх значимість у сучасному американському суспільстві: *We have seen him insult women. We've seen him rate women on their appearance, ranking them from one to ten. We've seen him embarrass women on TV and on Twitter* [10]. Функціонування анафори не лише уможливлює високу ефективність загострення уваги на бракові толерантності до певних прошарків суспільства, але й сприяє демонізації образу Д. Трампа та його ворожого несприйняття жіночої частини електорату.

У дискурсі політиків анафори можуть бути представлені у формі як розповідних так і питальних речень, а саме риторичних запитань. Зважаючи на відомий факт тяжіння риторико-дискурсивних практик політиків до агресії і монологічності в комунікативній вертикалі взаємин «політик – політик» [6, с. 43], тому цілком природно, що риторичні питання у політичній сфері можуть використовуватися як інструмент влади та імітація діалогічного спілкування. Так, у своєму другому раунді дебатів з Д. Трампом, Г. Клінтон намагається схилити аудиторію до сприйняття та підтримки суспільством своїх ідей за посередництва гли-

бокого обмірковування релігійного аспекту. Ефективність цього забезпечується насамперед застосуванням низки риторичних питань, що можна спостерігати у наведеному нижче прикладі.

But it is important for us as a policy, you know, not to say, as Donald has said, we're going to ban people based on a religion. How do you do that? We are a country founded on religious freedom and liberty. How do we do what he has advocated without causing great distress within our own country? Are we going to have religious tests when people fly into our country? And how do we expect to be able to implement those? [10].

Унікаючи прямого звинувачення свого опонента у недалекоглядності політичних кроків можливої реформи суспільства з питань віросповідання, Х. Клінтон підкреслює хибність його політики пропонуючи «поміркувати» над практичним їх втіленням вдаючись до риторичних питань у вигляді анафори.

Результати нашого дослідження показують, що риторичні питання характеризуються високою частотою появи у промовах різних жанрів, а саме передвиборчих виступах перед масовим слухачем, теледебатах, виступах з певної нагоди. Подібний «попит» з боку мовців-політиків взагалі, і Г. Клінтон зокрема, пояснюється здатністю риторичного запитання слугувати засобом встановлення однобічного діалогу з суспільством, створювати необхідний емоційний фон і стимулювати слухача до розуміння непорушності ключових цінностей властивих певній лінгвокультурі. Так, у наступному прикладі спостерігаємо апеляцію до патріотичного духу: *Our country's motto is e pluribus unum: out of many, we are one. Will we stay true to that motto?* [7].

Цілком очевидно, що цей випробуваний і універсальний засіб політичної сфери комунікації покликаний одночасно і змусити замислитися на виголошувану тезою, і згадати непохитність існуючої в суспільстві системи цінностей (*out of many, we are one*), що, будучи імпліцитно пов'язаним з передвиборчою платформою кандидатки, підсилює ефективність сприйняття її ідей.

Звернемо також увагу на ще одну особливість синтаксичної організації досліджуваних промов, пов'язану з функціонуванням спонукальних синтаксичних конструкцій в риторично-дискурсивній практиці Г. Клінтон. Часто використовуваною конструкцією є *Let us do something*, що виражає пряму апеляцію до слухача із закликом виконати певну дію. Наприклад, *And let's admit it, there is clear evidence that African-Americans are disproportionately killed in police incidents compared to any other group* [10], або *So let's do all we can to keep advancing the causes and values we all hold dear* [8], чи *Let's free entrepreneurs to do what they do best – innovate, grow, and hire* [12]. Попри те, що зазначені спонукальні конструкції як правило не володіють яскраво вираженою стилістичною маркованістю, їхнє функціонування забезпечує повідомлення достатньо високим ступенем виразності та є джерелом додаткової емоційності, напр., *But let's not forget ... let us not forget the first time Donald Trump was quoted in the New York Times was in 1973 when the Justice Department went after his company for refusing to rent apartments to African-Americans* [10]. Як бачимо з

наведеного прикладу, використання спонукальних речень дозволяє жінці-політику нав'язати думку про необхідність прискіпливішої оцінки попередньої дія-

льності опонента, що може загрожувати суспільству різними формами дискримінації в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексієвеч О. М. Історія та сучасність політичної лінгвістики // Україна–Європа–Світ: міжнародний збірник наукових праць : присвячується Євро – 2012. – Тернопіль: ТНПУ, 2012. – Вип. 9: Україна–Європа–Світ: творимо історію разом. – С. 248–255.
2. Метафора. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%>
3. Мороховский А. Н., Воробьева О. П. Стилистика английского языка. – К.: Выща школа, 1991. – 272 с.
4. Петлюченко Н. В. Харизматика: мовна особистість і дискурс: [монографія]. – Одеса: Астропринт, 2009. – 464 с.
5. Хазагеров Г. Г. Политическая риторика. – М.: Николо-медиа, 2002. – 313с.
6. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2004. – 324 с.
7. Clinton H. Address to the Democratic National Convention (July 28, 2016) / Hilary Clinton. – Access Mode : <https://www.nytimes.com/2016/07/29/us/politics/hillary-clinton-dnc-transcript.html>
8. Clinton H. Concession Speech (November 9, 2016) / Hilary Clinton. – Access Mode : <https://www.vox.com/2016/11/9/13570328/hillary-clinton-concession-speech-full-transcript-2016-presidential-election>
9. Clinton H. NAACP Speech: 'This Madness Has to Stop' (August 18, 2016) / Hilary Clinton. – Access Mode : <http://fortune.com/2016/07/18/hillary-clinton-speech-naacp-transcript/>
10. Clinton H. Second Presidential Debate (October 10, 2016) / Hilary Clinton. – Access Mode : <https://www.nytimes.com/2016/10/10/us/politics/transcript-second-debate.html>
11. Clinton H. Speech at the Al Smith Dinner (October 21, 2016) / Hilary Clinton. – Access Mode : <http://time.com/4539979/read-transcript-hillary-clinton-speech-al-smith-dinner/>
12. Clinton H. Economy Speech (August 11, 2016) / Hilary Clinton. – Access Mode: <https://www.newsweek.com/hillary-clinton-full-transcript-economic-speech-489602>

REFERENCES

1. Aleksievets O. M. History and Contemporaneity of Political Linguistics // Ukrain–Europe–Word: International set of studies : devoted Euro – 2012. – Ternopil: ТНПУ, 2012. – Issue 9: Ukrain–Europe–Word: build history together. – P. 248–255.
2. Metaphor. – Access Mode: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%>
3. Morokhovskii A. N., Vorobeva O. P. Stylistics of the English Language. – K.: Vyshcha shkola, 1991. – 272 p.
4. Petliuchenko N. V. Charismatics: linguistic personality and discourse: [monograph]. – Odessa: Astroprint, 2009. – 464 p.
5. Khazaherov H. H. Political rhetoric. – M.: Nikolo-media, 2002. – 313 p.
6. Sheihal E.I. Semiotics of Political Discourse. – M.: ITDHK «Hnozis», 2004. – 324 p.

Peculiarities of Hillary Clinton's rhetorical and discursive practices expressiveness intensified by stylistic means

O. H. Savchuk, N. M. Marchenko

Abstract. The article analyses the stylistic means use aimed at enhancing efficiency of ideas which Hillary Clinton utters in her speeches before and during the presidential election campaign. Our findings have shown that the typical figurative and, syntactic and stylistic means includes metaphors, syntactic repetition, parallelism, anaphora, rhetorical questions and incentive constructions. It reveals their role for the formation and intensification of the female presidential candidate's positive image.

Keywords: political discourse, stylistic means, metaphor, female politician speech, communicative situation.